

balans in het kort

Uitgave van Balans • voor ouders van kinderen met ontwikkelingsstoornissen bij leren en/of gedrag

ODD/CD

Korte uitleg over
agressieve gedragsstoornissen

Voorbeeld

Jos reageert altijd agressief en tegen de draad in. De meest grove schuttingtaal komt er soms uit zijn mond. Een enkele keer laat hij weleens merken er later spijt van te hebben, maar lang duurt dat nooit. Hij is nu 15 jaar. Er zijn al heel wat hulpverleners de revue gepasseerd. Zijn ouders zitten bijna wekelijks op school om voor Jos weer wat krediet te vragen. Ze hebben de politie al meerdere keren aan de deur gehad. Regelmatig is een uithuisplaatsing overwogen. Tot nu toe kon dat alleen met hele intensieve begeleiding vanuit de kinder- en jeugdpsychiatrie worden voorkomen. De ouders durven nauwelijks te denken aan de toekomst.

Wat zijn agressieve gedragsstoornissen?

Aggressieve gedragsstoornissen worden onderscheiden in:

- oppositioneel opstandige gedragsstoornissen (ODD, *Oppositional Defiant Disorder*) en
- antisociale gedragsstoornissen (CD, *Conduct Disorders*).

Kinderen en jongeren met een Oppositioneel Opstandige Gedragsstoornis (ODD) zijn moeilijk in de opvoeding, ongehoorzaam en in verzet, maar feitelijk gewelddadig gedrag is niet aan de orde. Bij een antisociale gedragsstoornis (CD) heeft de persoon een gebrek aan respect voor de rechten en gevoelens van anderen. Ook blijven schuldgevoel en wroeging uit wanneer hij of zij anderen kwetst.

Probleem of stoornis?

In sommige levensfasen, zoals de koppigheidperiode of de puberteit, is opstandig en agressief gedrag bij kinderen een vrij normaal verschijnsel. Er is pas sprake van een agressieve gedragsstoornis wanneer het gaat om ernstig negatieve gedragingen die vaker en sterker dan gemiddeld voorkomen, niet worden veroorzaakt door de omstandigheden en al langere tijd aanwezig zijn.

Diagnose

Ernstig agressief gedrag in de kinderleeftijd moet zeer serieus genomen worden. Dit gedrag gaat in veel gevallen niet vanzelf over. Een kinder- en jeugdpsychiater diagnosticeert een agressieve gedragsstoornis aan de hand van gegevens uit gesprekken met ouders en leerkrachten over de voorgeschiedenis van het kind of de jongere en zijn eigen observaties in contacten met het kind of de jongere. Bij kinderen is men zeer voorzichtig met de diagnose antisociale gedragsstoornis.

Behandeling

De behandeling moet op verschillende fronten tegelijk worden ingezet en moet rekening houden met de beperkingen van zowel de jongere als van het gezin. Een ernstige gedragsstoornis is dikwijls moeilijk te behandelen, omdat het kind vaak weinig besef heeft van de problemen en de schuld dikwijls bij anderen legt. Een probleem is ook dat het kind in eerste instantie winst kan boeken met het agressieve gedrag; vaak helpt het hem om zijn zin door te drijven, de omgeving naar zijn hand te zetten. Ouders (en leerkrachten) moeten geholpen worden manieren te vinden om een positieve relatie met het kind of de jongere op te bouwen. Tijdelijke opvang door derden, zoals logeermogelijkheden, buitenschoolse opvang e.d. kunnen ouders ontlasten en hen de kans geven hun zware taak vol te houden.

Medicatie

Bij kinderen en jongeren met deze stoornissen kunnen soms medicijnen worden voorgeschreven:

- om gevaar in acute situaties af te wenden
- voor chronische situaties, om patronen te doorbreken
- indien er ook sprake is van ADHD
- wanneer er ook sprake is van een stemmings- of angststoornis

De gevolgen

De gevolgen van agressieve gedragsstoornissen kunnen zeer ernstig zijn, zowel voor het kind zelf als voor het gezin waarin het opgroeit. In het uiterste geval kan er sprake zijn van mishandeling van ouders, broertjes en zusjes, van leeftijdgenootjes en van dieren. Het gezin kan hierdoor ernstig geïsoleerd raken. Agressieve gedragsstoornissen worden vaak in verband gebracht met later optredend crimineel en delinquent gedrag. Uit onderzoek blijkt dat vooral antisociaal gedrag op de kinderleeftijd (onder de 10 jaar) een voorspellende waarde heeft voor later optredende ernstige - met name gewelddadige - delinquentie.

Steunpunt forensische zorg

Kinderen en jongeren met psychiatrische stoornissen die in aanraking komen met politie en justitie kunnen in behandeling komen bij de forensische zorg. Sinds enkele jaren heeft Balans een Steunpunt Forensische Zorg waar ouders terecht kunnen voor informatie over de procedures bij politie en justitie in het geval dat hun kind een overtreding heeft begaan of een strafbaar feit heeft gepleegd. Dit steunpunt heeft ook een werkgroep van ouders die zich bezinnen op aandachtspunten voor de hulp aan deze doelgroep.

Zie ook www.steunpuntforensischezorg.nl.

Achtergronden

“Het zit in het kind”; “Het ligt aan de ouders”. Jarenlang heeft de discussie over de oorzaak van ernstige gedragsproblemen gedraaid om deze twee uitersten. Tegenwoordig wordt er uitgegaan van een samenspel tussen aanleg en omgeving, waarbij het gaat om zowel de sociale als de fysieke omgeving. Er zijn aanwijzingen dat er bij ernstige gedragsstoornissen sprake kan zijn van specifieke afwijkende lichamelijke reacties.

Kenmerken

Kinderen en jongeren met ODD en CD zijn snel gefrustreerd en zijn weinig flexibel in het omschakelen naar een andere houding ten opzichte van een situatie.

Met nadruk moet worden opgemerkt dat hieronder alleen de negatieve gedragingen worden genoemd, terwijl kinderen met dit soort stoornissen ook hele lieve en aandoenlijke kinderen kunnen zijn die zelf ook ernstig lijden onder de reacties die hun gedrag teweegbrengt. Het is van groot belang dat iedereen die met deze kinderen in aanraking komt hun vraag om hulp en die van hun ouders leert begrijpen.

Kenmerken bij ODD

- is vaak driftig
- verzet zich tegen regels, weigert zich te voegen naar wat de volwassene vraagt
- maakt vaak ruzie met volwassenen
- ergert anderen met opzet
- geeft de schuld van eigen fouten aan anderen
- is vaak prikkelbaar, ergert zich vaak
- is vaak boos of gepikeerd
- is hatelijk en wraakzuchtig

Kenmerken bij CD

- pest, bedreigt, intimideert
- gebruikt wapens en brengt lichamelijk letsel toe
- zet aan tot vechten
- mishandelt mens en dier
- dwingt tot seksueel contact
- steelt of liegt om verplichtingen uit de weg te gaan
- sticht brand en vernielt met de bedoeling ernstige schade aan te richten
- spijbelt en loopt weg van huis

Gedragsstoornissen gaan vaker dan gemiddeld gepaard met leerproblemen, stemmingsproblemen, hyperactiviteit en verslaving.

november 2008

Korte uitleg over **agressieve gedragsstoornissen**
Uitgave van de Landelijke oudervereniging Balans

Meer lezen: www.balansdigitaal.nl
Landelijk bureau Balans: tel. 030 - 225 50 50

